

Evaluatie Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang

Onderwerpen: gezondheidsrecht, wetsevaluatie, gedwongen zorg, psychiatrie, psychogeriatric, gehandicaptenzorg

Datum geplaatst: 12 mei 2020

Deadline: 7 juli 2020 14.00 uur

Inhoud

DOEL SUBSIDIEOPROEP.....	1
RANDVOORWAARDEN	1
Wie kan aanvragen	1
Welk bedrag kan aangevraagd worden	1
BEOORDELINGSCRITERIA	1
Relevantiecriteria.....	1
Kwaliteitscriteria	2
PROCEDURE & TIJDPAD	2
Beoordelingsprocedure	2
Tijdpad.....	2
Meer informatie:	2
INDIENEN.....	2
Indiening (via ProjectNet).....	2
TIPS	2
Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag.....	3
Inhoudelijke vragen	3
Technische vragen	3
Downloads en links:	3
Overige bijlagen subsidieoproep	3
Bijlage 1 Projecttekst.....	3

DOEL SUBSIDIEOPROEP

De minister van VWS heeft ZonMw verzocht zorg te dragen voor de uitvoering van een evaluatie van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en de Wet zorg en dwang. Gezien het feit dat deze eerste evaluatie van de beide wetten reeds binnen twee jaar na de inwerkingtreding plaatsvindt, gaat het bij deze evaluatie in de kern om de vraag of de resultaten zich in de beoogde richting van de nagestreefde doelen bewegen en hoe de implementatie en uitvoerbaarheid van de wetten in de praktijk verloopt. Deze evaluatie na twee jaar zal als ijkpunt dienen waaraan de realisatie van de wetsdoelen bij volgende evaluaties verder kunnen worden getoetst.

De achtergrond van de evaluatie, het programma Evaluatie Regelgeving, doel-, vraagstelling en afbakening van de evaluatie, methode, etc. staat beschreven in de bijgevoegde Projecttekst.

RANDVOORWAARDEN

Wie kan aanvragen

De wetsevaluatie wordt altijd door een multidisciplinaire onderzoeksgroep uitgevoerd en moet in principe een combinatie van empirisch onderzoek en rechtswetenschappelijk onderzoek inhouden. Gezien de complexiteit van het evaluatieonderzoek is er een duidelijke voorkeur voor een samenwerkingsverband tussen meerdere organisaties. Hierbij dienen onderzoekers eventuele belangenverstrengeling in de aanvraag aan te geven.

Welk bedrag kan aangevraagd worden

Voor dit evaluatieonderzoek is maximaal € 480.000 euro beschikbaar. Er kan één aanvraag gehonoreerd worden.

BEOORDELINGSCRITERIA

De inhoudelijke criteria en aandachtspunten vindt u in de bijgevoegde Projecttekst. De programmacommissie beoordeelt de relevantie, kwaliteit en begroting van alle aanvragen.

Hieronder staan de algemene relevantie- en kwaliteitscriteria van ZonMw.

Relevantiecriteria

- **diversiteit**
Aandacht voor diversiteit en differentiatie van de doelgroep naar kenmerken zoals sekse, leeftijd, sociaaleconomische situatie, opleidingsniveau, migratie- en culturele achtergrond en seksuele geaardheid, voor zover die relevant zijn voor de thematiek van het project.
- **toepassing van ICT en e-Health**
ZonMw heeft een brede kijk op de inzet van ICT in de zorg. Hieronder verstaan we de inzet van eHealth toepassingen, domotica, robotica maar ook de opslag van data met behulp van ICT. We hebben aandachtspunten geformuleerd voor ICT-applicaties en ICT-standaarden in onderzoek.
- **onderwijs**
Kennis wordt vooral toepasbaar en toegepast in het onderwijs indien deze kennis tot stand komt in wisselwerking tussen onderzoek, onderwijs en praktijk. Hoe geeft u de wisselwerking tussen onderwijs, onderzoek, praktijk en beleid vorm? Welke resultaten levert uw project of onderzoek naar verwachting op voor het onderwijs?
- **participatie van patiënten en/of eindgebruikers**
ZonMw streeft bij projecten naar het betrekken van belanghebbenden, inclusief de einddoelgroep of eindgebruiker die beschikt over 'ervaringsdeskundigheid'. Met 'betrekken' bedoelen we concreet het raadplegen, advies inwinnen, samenwerken en/of laten (mee)beslissen van betrokkenen bij de projecten.
- **toegang tot data**
ZonMw stimuleert optimaal gebruik van data. Beschrijf in uw projectidee of -aanvraag hoe u gebruik kan maken van bestaande databestanden en/of onderbouw de noodzaak van nieuwe dataverzameling. Ook kunt u aangeven hoe u van plan bent toekomstige data/resultaten FAIR te delen. Houd bij de planning en begroting van uw project rekening met de kansen en vereisten m.b.t. [FAIR data & datamanagement](#).
- **toepassing**
Hieronder verstaan we de te verwachten toepasbaarheid en het gebruik van de resultaten of producten in de praktijk of bij het vormen van beleid.

Meer informatie over relevantiecriteria vindt u op www.zonmw.nl/relevantiecriteria.

Kwaliteitscriteria

- doelstelling en vraag- of taakstelling
Er vindt een toetsing plaats op helderheid, reikwijdte en originaliteit.
- plan van aanpak
Een beschrijving van de gekozen methoden en analyses, inclusief de theoretische en/of empirische onderbouwing.
- haalbaarheid
Het moet aannemelijk zijn dat het doel van de aanvraag binnen de gestelde tijd wordt bereikt met de beschikbare expertise, menskracht, faciliteiten en middelen.
- projectgroep of persoon.

Meer informatie over deze criteria vind u in de [procedurebrochure](#).

PROCEDURE & TIJDPAD

Houd bij het schrijven van de subsidieaanvraag rekening met de volgende punten:

- Schrijf uw aanvragen in het Nederlands.
- De uitgewerkte subsidieaanvragen dienen te voldoen aan de [Algemene subsidiebepalingen](#). Op de pagina [voorwaarden en financiën](#) vindt u ook informatie over de METC / CCD en de Code Openheid Dierproeven en de Code Biosecurity.
- Reserveer een deel van uw projectbudget voor communicatie en implementatie. Neem dit op in uw begroting.
- Door de aanvrager mee te sturen verplichte bijlage(n):
 - Verplichte bijlage: begroting

Beoordelingsprocedure

Voor de procedures voor de beoordeling van subsidieaanvragen verwijzen we u naar de [procedurebrochure aanvragers](#) en de algemene brochure van het programma Evaluatie Regelgeving. Voor deze oproep dienen direct uitgewerkte subsidieaanvragen te worden ingediend.

Tijdpad

Het tijdpad vindt u in de in bijlage 1 bijgevoegde Projecttekst

Meer informatie:

Op de website www.zonmw.nl/evaluatieregelgeving staat algemene informatie over het programma Evaluatie Regelgeving waaronder de informatiebrochure van het programma.

INDIENEN

Indiening (via ProjectNet)

Aanvragen kunnen uitsluitend en conform de richtlijnen worden ingediend via het online indiensysteem van ZonMw (ProjectNet). Sluitingsdatum voor het indienen is 7 juli 2020, om 14.00 uur.

TIPS

- Als u nog niet eerder met ProjectNet heeft gewerkt moet u zich eerst aanmelden als 'Nieuwe gebruiker'. Zie de [handleiding](#) om een account aan te maken.
- Zie voor meer informatie de toelichtingen in ProjectNet

Wij raden u aan om, voordat u uw aanvraag digitaal indient, een PDF van uw aanvraag uit te printen en na te lopen op onregelmatigheden. Vooral als u uw aanvraag eerst in Word heeft opgesteld en vervolgens naar ProjectNet heeft gekopieerd, kan het voorkomen dat sommige tekens (zoals aanhalingstekens) niet goed worden omgezet. U kunt dit in ProjectNet zelf corrigeren.

Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag

Direct na het digitaal indienen van de uitgewerkte subsidieaanvraag wordt u gewezen op het formulier 'Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag'. Wij verzoeken u deze te voorzien van de handtekening van de 'bestuurlijk verantwoordelijke' en de 'hoofdaanvrager' en deze per e-mail te sturen naar ZonMw, t.a.v. er@zonmw.nl. De verklaring dient uiterlijk 1 week na indiening via ProjectNet binnen te zijn.

Inhoudelijke vragen

Voor inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met:

Maarten Slijper (jurist/secretaris), 070 349 5258 of er@zonmw.nl

Technische vragen

Bij technische vragen over het gebruik van het online indiensysteem van ZonMw (ProjectNet) kunt u contact opnemen met de servicedesk: maandag t/m vrijdag van 08.00 tot 17.00 uur, 070 349 51 78, projectnet@zonmw.nl. Vermeld in uw e-mail uw telefoonnummer zodat wij u eventueel kunnen terugbellen.

Downloads en links:

- [Subsidiebepalingen](#)
- [Procedurebrochure aanvragers](#)
- [Begroting](#) (ZonMw format of aangepast format)

Overige bijlagen subsidieoproep

Bijlage 1 Projecttekst

Projecttekst “evaluatie Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang”

De minister van VWS heeft ZonMw verzocht zorg te dragen voor de uitvoering van een evaluatie van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en de Wet zorg en dwang.

1 Achtergrond

Op 1 januari 2020 zijn de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)¹ en de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (Wzd)² in werking getreden. De Wvggz omvat de regelgeving voor het verlenen van verplichte zorg voor mensen met een psychische stoornis. De Wzd is gericht op onvrijwillige zorg voor mensen met een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke beperking. De wetten beogen het versterken van de rechtspositie van de patiënt of cliënt, het terugdringen van gedwongen zorg, het verhogen van de kwaliteit van zorg, het bieden van zorg op maat en een betere informatie-uitwisseling tussen de organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van de wetten.

De beide wetten hebben de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) vervangen. De Wet Bopz regelde de rechtspositie van patiënten in de intramurale geestelijke gezondheidszorg, in het bijzonder de psychiatrie, de psychogeriatric en de verstandelijke gehandicaptenzorg. In 1996, 2002 en 2007 is de Wet Bopz geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluaties is de Wet Bopz vervangen door de Wvggz en de Wzd.

De Wvggz (artikel 16:1) en de Wzd (artikel 64) hebben gelijklopende evaluatiebepalingen namelijk “Onze Minister zendt binnen twee jaar na de inwerkingtreding van deze wet, en vervolgens telkens om de vijf jaar, aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk”. Deze evaluatiebepalingen vormen de grondslag van deze wetsevaluatie.

Coronacrisis

Tijdens het begin van de implementatie van de Wvggz en Wzd heeft het kabinet ingrijpende maatregelen voor de aanpak van het coronavirus moeten nemen. Al bij de afronding in april 2020 van deze projecttekst staan in beleidsstukken, vakbladen en media verhalen over de effecten van de coronacrisis op de sectoren waar de beide wetten van toepassing zijn. Voor de Wzd was al een overgangsjaar voorzien in 2020. Afhankelijk van hoelang de maatregelen van het kabinet nog van kracht zullen zijn en de gevolgen hiervan op de verschillende sectoren, is het de vraag of er volgend jaar bij met name de Wzd wel een wetsevaluatie naar de invoering mogelijk is en of de evaluatie niet juist de effecten van de coronacrisis in deze sector in kaart gaat brengen.

Op de later genoemde expertbijeenkomst in het najaar van 2020 zijn de gevolgen van de coronacrisis voor de wetsevaluatie beter in kaart te brengen en kan de vraag of de wetsevaluatie onder de gegeven omstandigheden zinvol is aan de orde komen. Indien nodig, kan tot uitstel van de evaluatie van maximaal een jaar worden besloten. Een dergelijke beslissing tot uitstel zal in overleg met alle betrokken partijen en met instemming van VWS worden genomen. Wel dient al in de aanvraag aangegeven te worden wat de consequenties van eventueel uitstel voor de wetsevaluatie zouden zijn.

¹ Wet van 24 januari 2018, houdende regels voor het kunnen verlenen van verplichte zorg aan een persoon met een psychische stoornis (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg), *Stb.* 2018, 37

² Wet van 24 januari 2018, houdende regels ten aanzien van zorg en dwang voor personen met een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke handicap (Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten), *Stb.* 2018, 36

2 Het programma Evaluatie Regelgeving

Het programma Evaluatie Regelgeving³ richt zich op het op adequate wijze uitzetten en bewaken van wetsevaluaties. Wetsevaluaties vormen een belangrijk instrument ter waarborging van de kwaliteit van wetgeving. Hiertoe worden de doeltreffendheid en (neven)effecten van een wet onderzocht. De uitkomsten kunnen voor de wetgever aanleiding zijn om de desbetreffende wet te herzien dan wel om andere (beleids)maatregelen te nemen ter bereiking van bepaalde doelen. Bij dat laatste hebben veelal ook andere partijen dan de centrale overheid (zoals toezichthouders, beroepsverenigingen, patiëntenorganisaties etc.) een rol te spelen.

Uitgangspunten

Het programma Evaluatie Regelgeving streeft uniformiteit na bij de uit te voeren wetsevaluaties. Naast het gebruikelijke 'toetsingskader' zoals samenhang en consistentie van de wetgeving, rechtszekerheid en rechtsbescherming, doelbereiking en toekomstbestendigheid gelden bij elke wetsevaluatie de volgende uitgangspunten.

- De wetsevaluatie wordt altijd door een multidisciplinaire onderzoeksgroep uitgevoerd en moet in principe een combinatie van empirisch onderzoek en rechtswetenschappelijk onderzoek inhouden.
- De onderzoekers inventariseren de uitgangssituatie zo goed mogelijk aan de hand van adequate bronnen. Ze gaan altijd na of en in hoeverre een nulmeting of een eerdere evaluatie heeft plaatsgevonden.
- De wetsevaluatie beperkt zich niet tot de bepalingen van de te evalueren wet, maar strekt zich ook uit tot de internationale normering, de Europeesrechtelijke context en de samenloop met of inbedding in andere wet- en regelgeving. Daarnaast is – waar mogelijk en zinvol - rechtsvergelijkend onderzoek van belang.
- Wet- en regelgeving kan naast gewenste ook ongewenste effecten sorteren. Voorbeelden zijn: meer bureaucratie, hogere kosten of nadelige gevolgen voor zwakkeren in samenleving. Het evaluatieonderzoek brengt ook dergelijke onbedoelde of ongewenste neveneffecten in kaart.
- De relatie tussen wetgeving en zelfregulering (mede vanuit het oogpunt van deregulering en subsidiariteit) is een belangrijk aspect.
- De onderzoekers kunnen voor de gegevensverzameling behalve van eigen onderzoek ook gebruik maken van bestaande gegevens. Ze betrekken de resultaten van andere relevante adviezen en (wetsevaluatie)onderzoek zoveel mogelijk bij hun onderzoek.
- De wetsevaluatie besteedt uitdrukkelijk aandacht aan diversiteit (zoals sekse, leeftijd, opleidingsniveau, sociaaleconomische status, migratie- en culturele achtergrond) van de doelgroepen. Een belangrijke evaluatievraag is of en in hoeverre alle bevolkingsgroepen in gelijke mate gebruik (kunnen) maken van wettelijk toegekende rechten.

3 Doel-, vraagstelling en afbakening van de wetsevaluatie

Gezien het feit dat deze eerste evaluatie van de beide wetten reeds binnen twee jaar na de inwerkingtreding plaatsvindt, gaat het bij deze evaluatie in de kern om de vraag of de resultaten zich in de beoogde richting van de nagestreefde doelen bewegen en hoe de implementatie en uitvoerbaarheid van de wetten in de praktijk verloopt. Deze evaluatie na twee jaar zal als ijkpunt dienen waaraan de realisatie van de wetsdoelen bij volgende evaluaties verder kunnen worden getoetst.

Bij het uitvoeren van de evaluatie dient specifiek op de hieronder genoemde aandachtspunten in te worden gegaan.

Juridische analyse

Het juridisch onderzoek richt zich op de beschrijving en de analyse van de relevante wetgeving, parlementaire documenten en beleidstheorie. Dit mede in het licht van ontwikkelingen en opvattingen

³ www.zonmw.nl/evaluatieregelgeving

in de rechtspraak en in de literatuur. Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan de samenhang en samenloop tussen de verschillende wetten.

Implementatie en uitvoerbaarheid

In het empirisch onderzoek naar de implementatie en uitvoerbaarheid van de wetten in de praktijk moeten de verschillen tussen de beroepspraktijken en de patiënten/cliëntengroepen voldoende worden meegenomen, en afzonderlijk van elkaar worden onderzocht, behalve waar er samenloop tussen beide wetten is.

In de evaluatie dient expliciet aandacht te worden besteed aan de implementatie en uitvoerbaarheid van de wetten, gelet op het feit dat de wetten op relatief korte termijn na inwerkingtreding worden geëvalueerd. Naast de procesmatige en kwantitatieve analyse die uit bestaande monitoring volgt (zie onder 4), is er in de wetsevaluatie behoefte aan beschrijvend en kwalitatief onderzoek naar ervaringen en belevingen van patiënten, cliënten, naasten en betrokken professionals ten aanzien van de uitvoering van gedwongen zorg, borging van de rechtspositie van cliënten en patiënten, de procedurele werkdruk die de wetten met zich meebrengen, de beschikbaarheid en capaciteit van zorg en personeel bij alle betrokken organisaties, of de beide wetten toereikende instrumenten bieden om de juiste zorg te kunnen leveren en of er knelpunten in de informatie-uitwisseling bestaan.

Het is van belang om inzicht te krijgen in de procedurele kosten van de Wvvggz, omdat het veld zich zorgen maakt om stijgende kosten en tijdsbesteding, met name vanwege toegenomen administratieve lasten (meer registratieverplichtingen, uitgebreidere dossiers en een uitgebreider beoordelingskader). Het is wenselijk om daarbij mee te nemen dat er in digitale infrastructuur voor informatie-uitwisseling en registratie is geïnvesteerd. Er zijn eerder onderzoeken verricht naar de (te verwachten) financiële gevolgen van de procedures van de Wvvggz, waaronder een nulmeting door het Trimbos instituut.

Daarnaast is monitoring van de financiële gevolgen van de Wvvggz aan de Tweede Kamer toegezegd (toelichting tweede nota van wijziging). De eerder hierboven genoemde nulmeting, kan hierbij als uitgangspunt worden genomen. Bij het onderzoek naar de financiële gevolgen van de Wvvggz, wordt gevraagd om inzicht te geven in kosten die partijen in het veld maken bij het uitvoeren van de wet (bijvoorbeeld door onderzoek naar tijdsbesteding en volumina). Zorgvolumina zullen veelal in de ketenmonitoren en bestaande registraties worden onderzocht. Het is te vroeg om in deze evaluatie een betrouwbaar beeld te schetsen van het effect van de Wvvggz op de zorgkosten. Daarom is dat geen onderdeel van deze wetsevaluatie. Waar mogelijk wordt wel verzocht om financiële gevolgen van het uitvoeren van bepaalde procedures in de Wvvggz in perspectief te plaatsen van het bereikte of te bereiken doelen van de wet.

Voor de Wzd is de NZa gevraagd een dergelijke kostenmonitoring uit te voeren. Onderzoek naar de financiële gevolgen van de Wzd is daarom geen onderdeel van deze wetsevaluatie.

Samenhang tussen de evaluaties van de Wvvggz, de Wzd en de Wfz

Op 1 januari 2019 is de Wet forensische zorg (Wfz) gedeeltelijk in werking getreden. Met de inwerkingtreding van het schakelartikel 2.3 op 1 januari 2020, is de gehele wet in werking getreden. Deze wet biedt de officier van justitie en de rechter mogelijkheden om ervoor te zorgen dat binnen het strafrecht sneller de passende psychische zorg wordt geboden. Hiermee wordt beoogd het herstel van de forensische patiënt te bevorderen, de kans op recidive te verminderen ten behoeve van de veiligheid van de samenleving.

Medio 2020 stelt het WODC op aanvraag van het Ministerie van Justitie en Veiligheid een vijfjarig onderzoeksprogramma op. Het onderzoeksprogramma komt er in het kort op neer dat het WODC een plan-, proces en doelbereikingsevaluatie naar met name doel 1 (patiënt op de juiste plek met de juiste forensische zorg) en doel 4 (doorstroom/ aansluiting vanuit de forensische naar reguliere ggz-zorg) van de Wfz zal gaan uitvoeren.

In 2021/2022 beoogt het WODC een evaluatierapport op te leveren waarin in ieder geval aandacht is voor de planevaluatie (veronderstelde mechanismen waardoor de wet zou werken), eerste gegevens op de belangrijkste indicatoren uit monitorgegevens, interviews en cases. Het WODC levert een onderzoeksrapport op aan de beleidsdirectie van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

De Wvggz en Wzd dienen in samenhang met de Wfz, met name het schakelartikel 2.3, te worden geëvalueerd.⁴ Het WODC onderzoekt hierbij het strafrechtelijke aspect van art. 2.3 Wfz. Het civielrechtelijk aspect van art. 2.3 Wfz is onderdeel van deze evaluatie om tot een geharmoniseerde juridische analyse van de Wvggz en de Wzd, in samenhang met art. 2.3 Wfz te komen. Daarnaast kan de evaluatie van het WODC relevante informatie opleveren voor de evaluatie van de Wvggz en Wzd en vice versa.

Expertbijeenkomst

Bij de start van de wetsevaluatie in het najaar van 2020 willen ZonMw en het WODC, in samenwerking met en de onderzoekers van de evaluatie, een expertbijeenkomst organiseren over aandachtspunten en de samenhang tussen de evaluaties van de drie wetten. Een aandachtspunt kan de invloed van de coronacrisis op de uitvoerbaarheid en haalbaarheid van de evaluaties zijn.

Toezeggingen aan de Eerste en Tweede Kamer

In de bijlagen staan per wet de wetsdoelen nader uitgewerkt met daarbij meer specifieke informatiebehoefte voortkomend uit toezeggingen aan de Eerste en Tweede Kamer bij de behandeling van de beide wetten. In de evaluatie dienen deze toezeggingen voor zover mogelijk integraal te worden meegenomen. Indien het (nog) niet mogelijk blijkt een toezegging mee te nemen in de evaluatie dient dit in het voorstel en de eindrapportage te worden beargumenteerd.

4 Bronnen voor de evaluatie

Naast het onderhavige evaluatieonderzoek lopen of zijn recent afgerond een aantal onderzoeken die relevant kunnen zijn voor deze evaluatie. Deze onderzoeken dienen als gewogen bron bij het evaluatieonderzoek gebruikt te worden zodat er geen nodeloze dubblures plaats vinden. De weging ligt in het feit dat de onderzoeken door de onderzoekers gewogen moeten worden op wetenschappelijke kwaliteit en waarde voor de wetsevaluatie. De verschillende bronnen kunnen dus bijdragen om de stand van zaken anno 2021 zo breed mogelijk in beeld te brengen.

Te denken valt aan:

- Ketenmonitor Wvggz

Vanuit de ketenpartners betrokken bij de Wvggz wordt getalsmatig gemonitord hoe de praktische inwerkingtreding van de wet verloopt na 1 januari 2020. Hieruit volgen periodieke overzichten (vooralnog per kwartaal) van bijvoorbeeld het aantal verleende crisismaatregelen en zorgmachtigingen en doorlooptijden van procedures. Gestreefd wordt om uiteindelijk een goed beeld van de uitvoering te vormen op basis van de volgende indicatoren: aantallen machtigingen en herkomst van aanvragen voor zorgmachtigingen, aantallen crisismaatregelen, inzet van patiëntenvertrouwenspersonen, doorlooptijden van procedure bij het OM, aantallen zorgkaarten, aantallen zelfbindingsverklaringen en aantallen Eigen plannen van aanpak. Bij de wetsevaluatie kan waar wenselijk gebruik gemaakt worden van deze ketenmonitor. Voor de Wvggz blijft de ketensamenwerking die is opgezet voor de implementatie van de wet in stand tot in ieder geval 31 december 2021.

⁴ Zie ook Voorstudie effectevaluatie artikel 2.3 Wet forensische zorg, DSP-groep, 2012

Daarnaast worden door heel Nederland regio-overleggen gevoerd. De kennis en ervaringen die worden opgedaan vanuit de ketensamenwerking en de regio-overleggen dienen meegenomen te worden bij de evaluatie.

- Monitor Wzd

Met monitoring wordt de voortgang van de implementatie van de Wzd in beeld gebracht en kunnen knelpunten worden gesignaleerd en periodiek gerapporteerd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen knelpunten die acuut zijn, die betrekking hebben op praktische zaken of knelpunten die meer betrekking hebben op het systeem, ook wordt onderscheid gemaakt tussen knelpunten die zich lokaal, regionaal en landelijk voordoen. Knelpunten die direct van een oplossing kunnen voorzien worden vanuit andere organisatiestructuren rondom de implementatie van de Wzd opgepakt. De opdracht in de monitor is gericht op het signaleren en hierover rapporteren. Ook voor deze monitor geldt dat deze als input kan dienen voor de wetsevaluatie.

- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

Alle zorgaanbieders die gedwongen zorg leveren onder de Wvvggz of de Wzd moeten deze zorg registreren en een overzicht en analyse aanleveren bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Over 2020 zullen er nog geen gestructureerde gegevens beschikbaar zijn en worden aparte afspraken over de aanlevering van de gegevens gemaakt.

- Evaluaties Wet Bopz

De Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) was op 27 januari 1994 integraal in werking getreden. In 1996, 2002 en 2007 is de Wet Bopz geëvalueerd. Mede naar aanleiding van deze evaluaties is de Wet Bopz vervangen door de Wvvggz en de Wzd. Het is wenselijk om in de evaluatie van de Wvvggz en de Wzd ook de uitkomsten van deze eerdere evaluaties van de Wet Bopz te betrekken.

- Evaluatie Wfz

De evaluatie van de Wfz door het WODC kan eveneens informatie opleveren voor deze evaluatie.

- Thematische wetsevaluatie Gedwongen Zorg (2014)

Vanuit verschillende kanten is door de Tweede Kamer aangedrongen op een vergelijking en indien mogelijk harmonisatie van de rechtspositie bij gedwongen zorg. Onder de huidige en op dat moment voorgenomen wetgeving hebben zowel jeugdigen als volwassenen verschillende rechtsposities terwijl de problematiek van deze personen vaak vergelijkbaar is. Deze thematiek leidt tot vragen en onduidelijkheden, te meer nu op het terrein van de gedwongen zorg aan jeugdigen en volwassenen omvangrijke wetgevingsoperaties gaande waren. De resultaten van deze thematische wetsevaluatie naar de gedwongen zorg bij jeugdigen en volwassenen zijn in september 2014 gepubliceerd. Op 7 juli 2016 heeft het kabinet hierop een reactie⁵ aan de Tweede Kamer gezonden. In deze reactie is onder andere een rechtspositiewet voor gesloten jeugdinstanties aangekondigd en is aangegeven om te bezien of deze rechtspositiewet ook van toepassing moet worden op jeugdigen die gedwongen worden opgenomen op basis van de Wvvggz of Wzd.

- Impactanalyse toekomst GGZ, Rapportage fase 1 (2014)

Significant heeft voor GGZ Nederland geanalyseerd wat een groot aantal ontwikkelingen die voorkomen uit landelijke afspraken, beleidskeuzes van de overheid en/of financiers, nieuwe wetgeving betekenen voor regionale en landelijke GGZ aanbieders.

⁵ *Kamerstukken II*, 2015/16, 25424, nr. 323

- Kostenevaluatie van de Wet Bopz, Trimbos instituut (2016)⁶

Om in de toekomst zicht op te kunnen krijgen heeft het Ministerie van VWS het Trimbos-instituut gevraagd een kostenevaluatie uit te voeren van de toepassing van dwangopneming en voorwaardelijke machtiging/voorwaardelijk ontslag (verder aangeduid als ambulante drang) onder het regime van de huidige Wet Bopz. Een toekomstige kostenevaluatie, na de inwerkingtreding van de Wvvggz, kan worden afgezet tegen deze kostenevaluatie van de Wet Bopz om na te gaan in hoeverre de wetswijziging gepaard gaat met verandering in kosten.

- Businesscase informatievoorziening Wvvggz^{7 8}

Dit rapport beschrijft de kosten/baten onderbouwing van twee scenario's voor de informatievoorziening van de Wvvggz. Het zet uiteen wat de kosten/baten zijn voor de verschillende ketenpartners van scenario 1, waarbij de informatievoorziening die minimaal nodig is om de Wvvggz digitaal te kunnen ondersteunen wordt gerealiseerd. Met scenario 1 wordt per 1 januari 2020 gewerkt. Scenario 2 gaat uit van een integratie van de eigen systemen van de ketenpartners met de keten, waardoor gestructureerde gegevensuitwisseling mogelijk is. Aan de implementatie van scenario 2 wordt momenteel gewerkt. De originele businesscase uit 2018 is begin 2020 herijkt.

- Briefadvies over Bvvgz en Bzd (2018)⁹

In december 2017 zijn de besluiten verplichte geestelijke gezondheidszorg (Bvvgz), zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (Bzd) ter advisering aan het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) voorgelegd. De besluiten stellen nadere regels. Het Bvvgz en het Bzd wijzen de toegestane vormen van gedwongen ambulante zorg aan, zoals bijvoorbeeld het toedienen van vocht en het beperken van de bewegingsvrijheid. Het ATR constateerde dat bij de Bvvgz en Bzd de gevolgen voor de dagelijkse praktijk nog niet duidelijk zijn. Er is onvoldoende duidelijkheid over de impact van het besluit voor rollen en verantwoordelijkheden van de uitvoerenden.

- NZa Kostenonderzoek

Het kostenonderzoek van de NZa zou oorspronkelijk voor de zomer van 2020 worden uitgevoerd. In verband met de coronacrisis is dit uitgesteld. Mogelijk kunnen de resultaten van de NZa als bron voor deze wetsevaluatie worden gebruikt, maar dit is niet zeker.

5 Methodologie

Wetsevaluatieonderzoek laat zich het best typeren als een combinatie van juridisch en empirisch onderzoek. Het juridisch onderzoek kijkt vooral naar de gelding van een wet, empirisch onderzoek veeleer naar de maatschappelijke werking van een wet. Ook is de monitoring van de financiële gevolgen van de Wvvggz onderdeel van de wetsevaluatie. De onderzoeksmethoden dienen hierbij aan te sluiten. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden zoals vragenlijstonderzoek, interviews, casestudies en focusgroepen.

De rapportage over de wetsevaluatie gebruikt het format van ZonMw en bevat conclusies en aanbevelingen.

⁶ Jasper Nuijen, Joran Lokkerbol, Marlous Tuithof, Bob van Wijngaarden, Kostenevaluatie van de Wet Bopz. Voorbereidend onderzoek ten behoeve van een kostenvergelijk na invoering van de Wet verplichte GGZ, Trimbos instituut 2016

⁷ M&I Partners, Businesscase keteninformatievoorziening Wvvggz, 30 augustus 2018

⁸ M&I Partners, Herijking businesscase informatievoorziening Wvvggz, 20 februari 2020

⁹ Briefadvies, Besluiten Bvvgz en Bzd, Adviescollege Toetsing Regeldruk, 22 februari 2018

6 Beoordelingsprocedure en beoogd tijdsplan

De beoordeling van de aanvragen is conform de 'Procedures ZonMw'. In afwijking tot deze procedure dienen er direct uitgewerkte subsidieaanvragen ingediend te worden.

Tijdsplan

Plaatsing oproep	12 mei 2020
Deadline indienen subsidieaanvraag	7 juli 2020, 14:00
Ontvangst commentaar referenten	28 juli 2020
Deadline indienen wederhoor	1 september 2020, 14:00
Besluit	28 september 2020
Uiterlijke startdatum	1 november 2020
Expertbijeenkomst	oktober 2020
Einddatum project	30 november 2021
Oplevering evaluatierapport aan VWS	17 december 2021

7 Begeleiding

Ter begeleiding van het onderzoek zal een begeleidingscommissie van deskundigen worden ingesteld. Twee afgevaardigden van het ministerie van VWS zullen worden uitgenodigd als waarnemer plaats te nemen in deze commissie. Ook zal het WODC als waarnemer worden uitgenodigd.

8 Budget

Het totale budget voor deze wetsevaluatie bedraagt maximaal 480.000 euro

Bijlage 1 Wetsdoelen en aanverwante toezeggingen Wvggz

Wetsdoelen en aanverwante toezeggingen
Het versterken van de rechtspositie van de patiënt   Aanverwante toezeggingen: • Evalueren of hoger beroep in de wet opgenomen dient te worden;• Evalueren van de rechtsbijstand en meerwaarde aanwezigheid OvJ op zitting (JenV).
Het voorkomen van dwang en de duur ervan beperken   Aanverwante toezeggingen: • Zichtbaar maken welk effect de wet heeft op het terugdringen van aantal dwangmaatregelen;• Thematisch onderzoek naar de vraag of voldoende vrijwillige zorg is verleend voorafgaand aan verplichte zorg en of er continuïteit van zorg is nadien.
Het verhogen van de kwaliteit van verplichte zorg   Aanverwante toezeggingen: • Voldoende capaciteit in de ggz en voldoende voorzieningen evalueren;• Ervaringen van patiënten in beeld brengen;• Evalueren of een observatiemaatregel van toegevoegde waarde is;• Evalueren van de veiligheid van de werkomgeving voor patiënt en professional (JenV).
Randvoorwaarden creëren om weer aan de maatschappij deel te nemen   Aanverwante toezeggingen: • Evalueren beschikbaarheid voorzieningen.
Een betere taakverdeling tussen verschillende betrokken actoren   Aanverwante toezeggingen: • Samenwerking tussen actoren evalueren om te voorkomen dat de juiste zorg niet van de grond komt;• Monitoren van tijd die gemoeid gaat met procedure zorgmachtiging en belasting voor professionals;• Samenhang met Wzd en Wfz evalueren, waaronder de gevolgen voor instellingen die onder beide wetten werken.
Verbetering van toezicht door meldingsplicht en signaleringsplicht door pvp en fvo

Bijlage 2 Wetsdoelen en aanverwante toezeggingen Wzd

Wetsdoelen en aanverwante toezeggingen   Het versterken van de rechtspositie van de cliënt met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking   Aanverwante toezeggingen: • Evalueren of hoger beroep in de wet opgenomen dient te worden;• Het evalueren van de rechtsbijstand van cliënten;• Het evalueren van de werking van de cliëntenvertrouwenspersoon;• Het evalueren van de rechtspositie van de groep cliënten met een art. 21 Wzd status;• Evalueren van de harmonisatie van de terminologie binnen de Wzd en Wvggz.
Het voorkomen van onvrijwillige zorg en de duur ervan beperken   Aanverwante toezeggingen: • Het onderzoeken van de cultuur van het toepassen van gedwongen zorg;• Zichtbaar maken welk effect de wet heeft op het terugdringen van het aantal dwangmaatregelen;• Thematisch onderzoek naar de vraag of voldoende vrijwillige zorg is verleend voorafgaand aan onvrijwillige zorg en of er continuïteit van zorg is nadien.
Het verhogen van de kwaliteit van onvrijwillige zorg   Aanverwante toezeggingen: • Onderzoeken van de uitvoerbaarheid van het stappenplan en de samenwerking tussen de verschillende actoren hierin;• Onderzoeken van de invulling van de verschillende functie(niveau)s bij uitvoering van onvrijwillige zorg;• Het onderzoeken van een mogelijke verbreding van de beroepen die als Wzd-functionaris kunnen optreden;• Onderzoeken van mogelijke juridisering van het zorgproces ten gevolge van het zorgplan;• De toegevoegde waarde van de Wzd-functionaris evalueren; Evalueren of de externe deskundige gemist wordt bij eerste mdo's waar onvrijwillige zorg wordt overwogen;• Onderzoeken welke typen onvrijwillige zorg in de thuissituatie worden genomen;• Evalueren van de uitvoerbaarheid van de Wzd in ambulante setting; Evalueren of in de uitvoeringspraktijk gedragsmatige maatregelen worden getroffen waar eigenlijk een medische grondslag aan de orde is;• Voldoende capaciteit voor het invullen van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden die in de Wzd worden benoemd (zorgverantwoordelijke, Wzd-functionaris, externe deskundige, cliëntenvertrouwenspersoon);• Ervaringen van cliënten en hun vertegenwoordigers in beeld brengen. Overige toezeggingen: • Het onderzoeken van de praktische uitvoering, de administratieve lasten en neveneffecten van de Wzd.• Het evalueren van de samenhang en de samenloop tussen de Wzd en de Wvggz en Wfz, waaronder de gevolgen voor instellingen die onder beide wetten werken.• Evalueren of de in 2016 aangekondigde rechtspositiewet voor gesloten jeugdinstanties ook van toepassing moet worden op jeugdigen die gedwongen worden opgenomen op basis van de Wvggz of Wzd.